

ДЕМОГРАФСКИ ПОЛИТИКИ ПРЕЗ ПЕРИОДА ХІХ-ХХ ВЕК

НАСЕЛЕНИЕ

Том 37, Книжка 5, 2019, 824-839

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

ВРЕМЕННИ ТРУДОВИ МИГРАЦИИ НА БЪЛГАРИ В ЛИБИЯ ПРЕЗ 70-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК

Надя ФИЛИПОВА

*Институт за исторически изследвания
при Българска академия на науките,*

*БЪЛГАРИЯ, София 1113, бул. „Шипченски проход“,
№ 52, бл. 17*

nadyafd@abv.bg

Резюме: *В статията се изследват предпоставките за формиране(и приемане) на групи от трудови ресурси от България в Либия, договорните условия за работа и тяхното прилагане в развитие, профила на кадрите, които са наемани за работа в Либия, а също успехите и проблемите по осъществяване на определените от страна на българската държава глобални задачи посредством реализиране на такава дейност в Либия. Хронологическият обхват на изследването – 70-те години на ХХ век – покрива периода на възход на режима на Муамар Кадафи, белязан от успехи по изпълнението наикономическите и социалнитецелив условията на благоприятна стопанска конюнктура в Близкия изток и в самата Либия. В този период, съвпадащ с годините на разведряването, София продължава да търси способи за насърчаване на стопанското развитие на България.*

Ключови думи: България; Либия; трудови миграции; Студена война.

Статията да се цитира по следния начин:

Филипова, Н (2019). Временни трудови миграции на българи в Либия през 70-те години на ХХ век. *Население*, Том 37, Кн. 5, 824-839. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© Н. Филипова, 2019

Статията е постъпила през м. февруари 2019

Приета за публикуване през м. април 2019

Публикувана онлайн през м. декември 2019

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

DEMOGRAPHIC POLICIES IN THE PERIOD XIX-XX CENTURY

NASSELENIE REVIEW

Volume 37, Number 5, 2019, 824-839

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

TEMPORARY LABOUR MIGRATIONS OF BULGARIANS TO LIBYA IN THE 1970S

Nadya FILIPOVA

*Institute for Historical Studies
Bulgarian Academy of Sciences*

BULGARIA, 1113 Sofia, 52 Shipchenski Prohod Blvd., Bl. 17

nadyafd@abv.bg

Abstract. *The article analyses the circumstances of formation (and acceptance) of labour groups from Bulgaria in Libya, the contractual terms and their implementation, the profile of the personnel recruited for work in Libya, as well as the achievements and failures regarding the accomplishment of the global goals pursued by the Bulgarian government through the period of conducting this kind of activity in Libya. The chronological scope of the study - the 1970s - covers the period of the Muammar Gaddafi regime's ascension with the corresponding good opportunities for implementing its economic and social plans before the economic stagnation in the Middle East and Libya in the following decade, coupled with a search in Sofia for ways to promote Bulgaria's economic development during the period of détente.*

Keywords: Bulgaria; Libya; labour migrations] Cold War.

The article can be cited as follows:

Filipova, N. (2019). Vremenni trudovi migratsii na balgari v Libiya prez 70-te godini na XX vek. [Temporary labour migrations of Bulgarians to Libya in the 1970s]. *Nasselenie Review*, Volume 37, Number 5, 824-839. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© N. Filipova, 2019

Submitted – February 2019

Revised – April 2019

Published – December 2019

The author has read and approved the final manuscript.

Изследванията върху български трудови миграции зад граница в периода след Втората световна война, когато в България се провежда активна политика на индустриализация, на коопериране и механизирание на селското стопанство, на извличане на трудови ресурси от селските райони и на обучение на висококвалифицирани и със средно ниво кадри имат важно значение за проучване на съвременните общи демографски процеси в страната¹. Научните разработки в това направление подпомагат определянето на профила на българите, работещи зад граница в различните исторически периоди, което способства за изясняване на причините за този тип миграция, интересите и способността на мигрантите и евентуално на българската държава да се поддържа като стабилна и печеливша подобна дейност, както и трайните и конюнктурни нужди на приемащата страна.

Целта на настоящото проучване е да бъдат изяснени предпоставките за формиране (и приемане) на групи от трудови ресурси от България в Либия, договорните условия и тяхното изпълнение в развитие, профила на кадрите, които са наемани за работа в Либия, а също успехите и проблемите по осъществяване на определените от страна на българската държава глобални задачи чрез реализирането на такава дейност в Либия. Хронологическият обхват на изследването – 70-те години на XX век – се определя от възхода на режима на Муамар Кадафи в контекста на благоприятната за изпълнение на неговите икономически и социални планове стопанска конюнктура в Близкия изток преди промяната на тези обстоятелства през следващото десетилетие.

Тезата, която защитавам е, че през осмото десетилетие на XX век България успява да осъществи общите си амбиции за разширяване износа в Либия на трудови ресурси с различен профил с акцент върху тези, които имат инженерно-техническо и медицинско образование. Това е съпроводено с удовлетворителни финансови показатели както за българската държава, така и за работещите в Либия българи. Резултатите са постигнати в условията на централизирано държавно управление в България и Либия и на възходящ процес на двустранно политическо сближение. За това способства добрата икономическа конюнктура за Либия като държава-производител на петрол и от друга страна - натрупаният от страна на българските власти опит в обучението и профилирането на кадри с висока и средна квалификация и на такива без специална професионална подготовка.

Наред с официално достъпните архивни материали, настоящото проучване се базира и на такива, които не се ползват свободно от изследователите. Това са документи от необработен масив на Отдел „Външна политика и международни връзки“ на ЦК на БКП, съдържащи годишни отчети на българското посолство в Триполи и материали относно българо-либийските срещи на най-високо политическо и експертно икономическо равнище. Наред с конкретните данни, представящи процеса на износ на български трудови ресурси в Либия, тези до-

---

¹ Повече за общите демографски процеси и за емиграцията от България в периода на Студената война вж: Щерионов, Пейковска, Мучинов, Ангелова, Лилова, Александров 2018: 266-272, 308-313.

кументи разкриват блискоизточната и либийска действителност, пряко влияеща върху посочения процес. Разбира се, всички архивни материали представят тогавашната българска оценка за събитията и процесите, поради което те се съпоставят с научните изследвания на български и чуждестранни автори. Тази съпоставка дава основание да се отбележи достоверността и обективността на сведенията и становищата, давани от българските дипломатически служители, тяхната висока професионална подготовка и своевременна реакция на благоприятните условия и на възникващите предизвикателства.

Завземайки властта в България във втората половина на 40-те години на XX век, българската комунистическа партия се ангажира и с монополно определяне на развитието на страната в различните направления. При тези обстоятелства увеличаването на броя на квалифицираните кадри, най-вече на тези с инженерно-техническа специализация, се възприема като един от начините за догонване на развитите западни държави, а и на развитите социалистически страни. През 60-те години тази амбиция се специфицира според изследванията на Илияна Марчева в стремеж не само и не толкова за увеличаване броя на висшистите с техническо образование и на хората със средно техническо образование, но за подготовка на такива кадри в извън столичните градове, за да се преодолее проблемът с предпочитанията на завършилите висшисти да избягват производството и да търсят работа – при това често не по специалността си – преди всичко в столицата (Марчева 2016: 300-304).

По отношение на изследвания тук проблем увеличаването на броя на тези кадриспособства за повишаване на капацитета за износ на български трудови ресурси в чужбина, а подобен износ има и функция на отдушник за излишната квалифицирана работна ръка, струпвана най-вече в София и отчасти в големите български градове. Този специфичен експорт при това има потенциал да донесе на българската държава конвертируема валута, защото част от заплатите на работещите в чужбина българи се отчислява за съответната българска организация-посредник, а друга всеки работещ има право да привежда по лични сметки в България. Благоприятен фактор за осъществяване на идеята за набавяне на конвертируема валута чрез износ на трудови ресурси става и форсираното от края на 40-те години на XX век извличане на хора в трудоспособна възраст от българското село и превръщането им в нискоквалифицирани кадри за промишлеността и строителството (Марчева 1997: 122-124; Василева 1991: 45-86).

От 1951 г. Либия се развива като независима държава под ръководството на крал Идрис Сануси (Lapidus 2011: 614). В рамките на новия политически курс от времето на Никита Хрушчов, който отваря в средата на 50-те години на XX век СССР и оттам – страните от Източна Европа – към получаващите независимост държави от т.нар. Трети свят, както и поради собствени стопански потребности София предприема в началото на 60-те години активни действия за установяване на дипломатически, политически и икономически връзки с освобождаващите се от колониализма страни с акцент върху държавите от географски и исторически близкия арабски свят (Филипова 2008: 44-45; Филипова 2011: 463-465). Така през 1962 г. по българска инициатива се уреждат икономическите връзки и с Либия (Филипова 2014: 107), въпреки че приоритетните партньори на северноафриканската страна по това време са от западния свят.